

MICHALINA MIREK
KRYSTYNA RAKOCZY
JAN WAWRZYŃCZYK
WSP Bydgoszcz

W SPRAWIE SŁOWNIKA DYDAKTYCZNEGO POLSKO-ROSYJSKIEGO I ROSYJSKO-POLSKIEGO

Procesowi nauczania języka obcego towarzyszy niezmiennie zainteresowanie tymi czynnikami, które warunkują jego racjonalizację. Do nich zalicza się m. in. środki nauczania, spośród których za szczególny rodzaj pomocy tekstowej w warunkach szkolnych uznać należy słownik przekładowy.

Opis materiału słownikowego, jaki zawarliśmy w niniejszym artykule, stanowi próbę przedstawienia pewnych rozwiązań w zakresie dwujęzycznej leksykografii szkolnej.

Wzgląd na adresata — ucznia zarówno klasy piątej, jak i ostatniej w przyszłej szkole dziesięcioletniej zmusza do wprowadzenia pewnych, naszym zdaniem koniecznych, innowacji w strukturze projektowanego słownika. Jednocześnie staraliśmy się jednak nie proponować zbyt wielkich odstępstw od współczesnej polskiej tradycji leksykograficznej, gdyż należy się liczyć z tym, że uczeń będzie korzystał równoległe z innych słowników przekładowych, polsko-rosyjskich, rosyjsko-polskich itp., lub może już nawet mieć w tym zakresie jakieś doświadczenie i przyzwyczajenia. Przy układaniu słownika szkolnego nie należy lekceważyć tych dwu okoliczności; umiejętność korzystania z niego powinna być przydatna — możliwie w największym stopniu — w odniesieniu do innych słowników przekładowych i vice versa.

Jako podstawowe przyjmujemy twierdzenie, że słownik polsko-rosyjski przeznaczony dla Polaka jest potrzebny przy czynnym opanowywaniu języka i władaniu nim, tzn. ma służyć do syntezy (tworzenia) tekstów rosyjskich (mówionych bądź pisanych), natomiast słownik rosyjsko-polski jest pomocą przy biernym uczeniu się i używaniu języka, czyli ma służyć do analizy (rozumienia) tekstów rosyjskich (głównie pisanych, w mniejszym stopniu mówionych ze względu na tempo i spontaniczność samego mówienia, uniemożliwiającego zbyt częste zaglądanie do słownika).

Zgodnie z hierarchią celów nauczania języka rosyjskiego w szkole polskiej częścią priorytetową w naszym słowniku jest część polsko-rosyjska.

W konsekwencji powyższego uznajemy przede wszystkim, że w części polsko-rosyjskiej artykuł hasłowy powinien zawierać jak najpełniejsze informacje morfologiczno-składniowe (a w specjalnych wypadkach także wymawianiowe) o odpowiednikach rosyjskich polskich wyrazów hasłowych. W procesie tłumaczenia np. tekstu **Maturzyści dziękują dyrektorowi**, czyli syntetyzowania rosyjskiego **Wypuskniki blagodariat diriektora** wskazówka o rekcji czasownika **blagodarit'** jest niezbędna właśnie tu, w części polsko-rosyjskiej, a nie gdzie indziej (podanie jedynie ilustracji użycia, jak to czynią niektóre słowniki, typu **dziękować nauczycielowi — blagodarit' ucziela** uznajemy w tym wypadku za niewystarczające, za mało wyraziste). Nietrudno sobie wyobrazić, jak uciążliwe i czasochłonne byłoby tłumaczenie przytoczonego i podobnych tekstów, gdyby trzeba było każdorazowo po znalezieniu odpowiedników w części polsko-rosyjskiej zaglądać jeszcze do części rosyjsko-polskiej, aby otrzymać poprawny gramatycznie przekład rosyjski.

Tymczasem obecne słowniki przekładowe stawiają swego użytkownika w takiej właśnie sytuacji. Jest to reguła z bardzo nielicznymi wyjątkami w zakresie informacji syntaktycznej, natomiast w odniesieniu do morfologii i akcentuacji — zasada bezwyjątkowa. A przecież praktycznie dane np. o tym, że bier. lp od **doská** brzmi **dósku** czy o tym, że dop. lm od **Puszkin** to **Puszkinych** są najbardziej potrzebne w części polsko-rosyjskiej — bezpośrednio po odpowiednikach rosyjskich odnośnych polskich wyrazów hasłowych, ponieważ w tworzonym tekście rosyjskim wyrazy muszą mieć stosowną do kontekstu składniowego formę gramatyczną, wcale niekoniecznie słownikową, podstawową (mian., bezok.), do której podania ogranicza się ogół słowników polsko-rosyjskich.

W części rosyjsko-polskiej, a więc analitycznej, informacje gramatyczne (zwłaszcza o przynależności danego wyrazu hasłowego do takiej czy innej części mowy) i ewentualne fonetyczne w zasadzie są zbędne, bezużyteczne przy tłumaczeniu tekstu rosyjskiego na język ojczysty, ale specyfika potrzeb szkolnych zmusza tutaj do określonych ustępstw na rzecz tych słowników, które zaopatrują rosyjskie wyrazy hasłowe we wskazówki gramatyczne. Otóż informacje o fleksji, w tym akcentuacji i ew. wymowie, oraz składni należy podawać w części rosyjsko-polskiej słownika po to, aby uczeń za jego pomocą mógł wykonywać takie szkolne zadanie, jak czytanie nie znanego jeszcze tekstu czytanki czy lektury bez dokładnego tłumaczenia go. Poza tym bardzo wygodnie jest spotkawszy w tekście rosyjskim nowy wyraz przyswoić go sobie od razu z całym paradygmatem fleksyjno-akcentuacyjnym przy okazji szukania go w części rosyjsko-polskiej słownika.

Natomiast przy odpowiednikach polskich części rosyjsko-polskiej oraz przy wyrazach hasłowych części polsko-rosyjskiej nie przewidujemy żadnych wskazówek gramatycznych, gdyż te informacje traktujemy jako znane użytkownikowi Polakowi. Na umieszczenie ich z myślą o uczniu słabiej czy słabo orientującym się w języku ojczystym pozwolić sobie nie można z tego względu, że artykuły hasłowe stałyby się wówczas bardzo nieprzejrzyste i zbyt obszerne.

Wymowa podawana jest w nawiasach kwadratowych w uproszczonej transkrypcji fonetycznej tylko przy wyrazach rosyjskich, tych, które wykazują niestandardową relację pomiędzy literami a głoskami (por. miagkij), oraz przy skrótach i skrótowcach. Dotyczy to obu części słownika.

Opracowanie informacji morfologiczno-akcentuacyjno-składniowej jest różne dla obu części, najpełniejsze w części polsko-rosyjskiej. Podaje się tam przy odpowiednikach rosyjskich wszelkie formy nieregularne oraz te, które pozwalają określić akcentuację w całym

paradygmacie fleksyjnym (po zapoznaniu się użytkownika ze Wstępem do słownika). Tamże umieszcza się formy, których tworzenie zakłóca wpływ języka polskiego (np. narz. myszju, bier. lm owiec itp. źródła błędów znanych ze szkolnej praktyki). W części rosyjsko-polskiej informacje te nie będą już tak szczegółowe; przy wyrazach hasłowych znajdują się tylko wybrane formy pełniące funkcję diagnostyczną, tzn. umożliwiające odniesienie danego wyrazu do odpowiedniego punktu Dodatku gramatycznego zawierającego dokładny, całkowity opis jego fleksji i przycisku.

Ponieważ nie sposób przewidzieć, w których hasłach będzie uczeń poszukiwał tłumaczenia pewnych połączeń wyrazów, wprowadzamy w wybranych wypadkach „zamknięcie obwodów” poprzez specjalne odsyłacze, umieszczając przykład tylko raz, w jednym artykule hasłowym. Przykład: dotrzeć do polskiego odpowiednika wyrażenia **k nieszczęściu** można zarówno od strony **k**, jak i od **nieszczęście**, choć przykład będzie tylko pod **nieszczęście** (pod **k** za specjalnym znakiem □ figuruje wśród innych wyrazów podanych petitem również **nieszczęście**). Odmienny sposób odsyłania prezentuje próbka hasła **do** w części polsko-rosyjskiej ze względu na pewną seryjność odpowiedniości przekładowej.

Procz tych w słowniku stosuje się tradycyjne hasła odsyłaczowe do pewnych form fleksyjnych ze względu na miejsce w układzie alfabetycznym odległych od formy słownikowej o co najmniej trzy pozycje (por. czorien — czornyj). Jest to potrzebne zwłaszcza w części rosyjsko-polskiej przy tłumaczeniu wyrazów nie znanych nie tylko pod względem treści, ale i paradygmatyki.

Pewne wyrazy z materiału leksykalnego, który ma być ujęty przez słownik, nie będą figurować w tym ostatnim jako hasła. Chodzi tu o formacje słowotwórcze mające regularne odpowiedniki, np. przymiotniki rosyjskie na **do-**; stosowne reguły przekładowe zawrze Dodatek. Tamże będą wskazane sposoby tłumaczenia niektórych form gramatycznych, np. imiesłowów, osób itp.

* *
*

1. Poniższe hasła próbne nie wyczerpują oczywiście wszystkich odpowiedniości przekładowych polsko-rosyjskich/rosyjsko-polskich, nawet w obrębie tekstów szkolnych. Służą one jedynie jako ilustracja ogólnej koncepcji.
2. Pewne drobniejsze rozwiązania szczegółowe, inne niż stosowane w dotychczasowych słownikach, nie zostały w powyższych uwagach omówione.

⟨ z części polsko-rosyjskiej ⟩

brew brov' (*lp dop.* bróvi, *lm mian.* bróvi, *dop.* brovéj) Wala ma czarne brwi u Váli čěrnye bróvi

Bridgetown Bridžtaun *odm.* urodziłem się w Bridgetown ja rodilsja v Bridžtaune

brona boroná (*lp bier.* bóronu, *lm mian.* bórony, *dop.* borón, *cel.* boronám) koń uszkodził bronę łośad' povredila bóronu

bronować boronit' (*1 os.* boronjú, *2 os.* boroniš'), boronovát' (*1 os.* boronúju, *2 os.* boronúeš', *im. b.* boronóvannyj) czas już bronować pole porá užé boronit' (boronovát') póle

brwi zob. brew

CAF skr. Centralna Agencja Fotograficzna = Centrál'noe fotografičeskoe agéntstvo
cal djum cal równy jest 2,54 cm djum ráven 2,54 sm

ChRL skr. Chińska Republika Ludowa = KNR [kaenér] *nieodm. skr.* Kitájskaja Naródnaja Respúblika

ciebie zob. ty

cień ten' z (lp dop. téní, narz. tén'ju, msc. z v: tení, lm mian. téní, dop. tenéj) w cieniu było 30° v teni było 30°

częstość častotá (lp dop. častoty, lm mian. častoty, dop. častót, cel. častótam) lekarz ustalił częstość tętna vrač opredelil častotú púl'sa

czytać čitát' (1 os. čitáju, 2 os. čitáeš', im. b. čitannyj) czytaj głośnie čitáj grómko; nie lubię czytać na głos ja ne ljubljú čitát' vsłuch

czytanie čténie czytania wierszy nie będzie čténija stichóv ne búdet; uczono nas czytania mapy nas učili čténiju kárty ◇ ~ i pisanie (*podstawowe umiejętności*) grámota nauczył się tylko czytania i pisania on výučilsja tól'ko grámote

dać dat' (*przysz.* dam, daš', dast, dadim, dadite, dadút, *rozk.* daj, *przesz.* z dalá, z ne: né dal, ne dalá, né dalo. né dali, im. b. kr. dan, daná) damy wam nowe książki my dadim vam nóvye knigi; Kola da mi zeszyt Kólja dast mne tetrád' ◇ ~ się (*można*) można to się da zrobić èto można sdélat'; **nie** ~ się (*nie można*) nel'zjá, nevozmožno pogody nie da się przewidzieć pogódu nel'zjá (nevozmožno) predvidet'; ~ é do zrozumienia dat' ponját' dano mu do zrozumienia, że jest tu niepotrzebny emú dáli ponját', čto on zdés' ne núžen; ~ wać davát' (1 os. dajú, 2 os. daeš') korowa daje dużo mleka króva daët mnógo moloká; dawano mu premie emú daváli prémii;

~ wać do zrozumienia davát' ponját' ojciec daje ci do zrozumienia, abyś przestał palić otéc daët tebe ponját', čtoby ty brósil kurit'

dalekobieżny dál'nego slédovanija pociągi dalekobieżne tu się nie zatrzymują poezdá dál'nego slédovanija zdés' ne ostanávlivajutsja

dalekopis teletáj p dalekopis jest nieczynny teletáj p ne rabótaet

◇ ~ em po teletájpu decyzja została przekazana dalekopisem rešenje bylo péredano po teletájpu

darł zob. drzeć

dawać zob. dać

do 1. k z cel. przyjdźcie do nas prichodite k nam; przygotowuję się do egzaminów wstępnych ja gotóvljus' k vstupitel'nym ékzámenam 2. (*do wewnątrz, tż. przen.*) v (*przed wyrazami zaczynającymi się na co najmniej dwie spółgłoski, z których pierwszą jest v, f: vo*) z bier. skok do wody przyżók v vódu; wstąpić do partii vstupit' v pártiju; chciały pojechać do Francji oni chotéli poéchat' vo Fránciji 3. (*przy określaniu granicy, liczb w przybliżeniu, stopnia intensywności*) do z dop. od domu do przystanku ot dóma do ostanóvki; do końca roku pozostało parę dni do koncá góda ostálos' néskol'ko dnej; autobus może zmieścić do stu osób avtóbus vmeščáet do stá čelóvék; twierdza broniła się do upadłego krépost' zaščiščálas' do poslédnego 4. (*o przeznaczeniu*) dlja z dop. farba do włosów kráska dlja volós; konewka do podlewania kwiatów léjka dlja polivki cvetóv, *ale zob. tż. nos, pisać, ząb* 5. (*o adresacie wypowiedzi, listu itp.*) tłumaczy się cel. bez przyimka zadzwoniłem do nich z dworca ja pozvonil im s vokzála □ cna, co, dodać, dodawać. dom, odezwa, przedmowa

dobla sútki t. lm (dop. sútok, cel. sútka) włóczyć się po mieście dwie doby brodit' po górodu dvóe sútok ◇ na ~ e v sútce przyjmować lekarstwo dwa razy na dobę prinimát' lekárstvo dva ráza v sútce; w ~ ie w épóchu żyjemy w dobie podboju kosmosu my živém v épóchu pokorénija kósmosa

dobranoc spokojnojj noči Dobranoc, Taniu! Spokojnojj noči, Tánja!

intrygować intrigovat' (1 os. intrigúju, 2 os. intrigúeš', im. cz. przesz. intrigovávsij) ta sprawa intryguje wszystkich èto délo intrigúet vsech ◇ ~ujący (dający do myślenia) 1. (przy rzeczowniku) zastavljajuščij zadumat'sja, któryj zastavljáet zadumat'sja otrzymano intrygujące raporty polúčeny zastavljajuščie zadumat'sja ráporty; to jest intrygująca wiadomość èto izvéstie, kotóroe zastavljáet zadumat'sja 2. (w orzeczniku) tłumaczy się odpowiednią formą czasownika zastavlját'/zastávit' z zadumat'sja rezultaty były intrygujące rezul'táty zastavljáli/zastávilii zadumat'sja

krowa koróva (bier. lm koróv) idź paść krowy idi pastí koróv

miasto górod (mian. lm gorodá) zwiedzić miasto osmotrét' górod; pojechać do miasta pociągami poéchat' v górod póezdom ◇ **na mieście** v górode wszyscy są na mieście vse v górode; **na** ~ (z domu) v górod chłopcy poszli na miasto mál'čiki pošli v górod

nos nos (lp dop. nósa, cel. z po: pó nosu, bier. z na: ná nos, msc. z v, na: v nosú, na nosú, mian. lm nosý). oberwiesz po nosie polúčiš pó nosu; nie dłuź w nosie ne kovyrjáj v nosú ◇ **chust(ecz)ka do** ~a nosovój platók wyjąć z kieszeni chust(ecz)kę do nosa dostát' iz karmána nosovój platók

ogórkowly ogurécnyj fabryka produkuje krem ogórkowy zavód proizwódit ogurécnyj krem ◇ **zupa** ~a rassól'nik zamówicie dwie zupy ogórkowe zakažite dva rassól'nika

Puszkin 1. Púškin (narz. lp Púškinym, lm mian. Púškiny, dop. Púškinych) przyjechała rodzina Puszkinów priéчала sem'já Púškinych 2. (miasto) Púškin (narz. lp Púškinom) mieszkańcy zachwycają się Puszkinem žiteli voschiščájutsja Púškinom

Puszkinowski púškinskij kto nie zna poematów Puškinowskich kto ne znáet púškinskich poém

puszkinowski Púškinskij w szkole odbyły się odczyty puszkinowskie v škole sostojális' Púškinskie čténija

rybła rýba (bier. lm ryb) chłopiec złapał dwie ryby mál'čik pojmał dvuch ryb ◇ ~y (zbior.) rýba t. lp do sklepu przewieziono ryby v magazín zavezli rýbu

rybi rýbij (dop. lp rýb'ego) ten kot lubi rybie ogony èta kóška ljúbit rýb'i chvostý

rybny rýbnyj sklep rybny jest zamknięty rýbnyj magazín zakrýt ◇ **zupa** ~a uchá gotować zupę rybna varít' uchú

ryzykować riskovat' z narz. (1 os. riskúju, 2 os. riskúeš) żołnierz ryzykował życie soldát riskováł žiznju

ryzykowny riskóvannyj był to ryzykowny krok èto byl riskóvannyj šag

śledź l. sel'd' ž (lp dop. sél'di, narz. sél'd'ju, lm mian. sél'di, dop. sel'déj) smażyć śledzia na oleju žarit' na másle 2. (o daniu; pot.) selédka śledzia zjadł pies selédku s'éla sobáka

tran rýbij žir (dop. ryb'ego žira lub žiru) wypij trzy łyżki tranu výpej tri lóžki rýb'ego žira (žiru)

troje zob. trzy

trzech zob. trzy

trzej zob. trzy

trzy tri (dop., bier. żyw., ale nie w licz. 23, 33 itd., msc. trëch, cel. trëm, bier. nieżyw. oraz żyw. w licz. 23, 33 itd. tri, narz. trëmjá) w szufladzie leżały trzy ołówki v stolé ležáli tri karandaša spotkałem trzy koleżanki ja vstrétíl trëch podrúg upolowali 43 wilki pojmałi 43 vólka ◇ ~ech, ~ej l. tri zginęło trzech szeregowców pogibłi tri rjadových; zniknęli trzej generałowie isčézłi tri generála 2. (pot.) tróe (dop., bier. żyw., msc. troích, cel. troím, bier. nieżyw.

tróe, narz. troimi) trzej żołnierze uratowali się tróe soldát spaslís'; **we ~ ech, we trzy, we troje** (o liczbie osób) vtroëm zrobiły to we trzy oni sdělali èto vtroëm
trzy- trèch-, np. trzynomowy trèchtomnyj kupilem trzynomowe vydanie Szolochova ja kupil trèchtomnoe izdánie Šolochova

trzyczęściowy 1. (przy rzeczowniku) sostojaščij iz trèch častěj wreszcie uchwalono trzyczęściowy projekt nakonéc byl prinjat proékt, sostojaščij iz trèch častěj 2. (w orzeczniku) tłumaczy się odpowiednią formę czasownika sostoját' z iz trèch častěj plan byl trzyczęściowy plan sostojał iz trèch častěj

trzydziesto- tridcati-, np. trzydziestotonowy tridcatitónnyj podjechała trzydziestotonowa ciężarówka zaéchal tridcatitónnyj gruzovik

trzydziesty 1. tridcátyj jestem w kolejce trzydziesty ja tridcátyj v óčeredi 2. (w licz. 31, 32 itd.) tridcat' nieodm. czytaj do strony trzydziestej ósmej čitáj do tridcat' vos'mój strónicy ty ty (dop., bier. tebjá, cel., msc. tebé, narz. tobój lub tobóju) co ty robisz? čto ty délaeš? pójdę z tobą ja pojdu s tobój (tobóju) ◇ **według ciebie** po-tvóemu według ciebie ona nie ma racji po-tvóemu, oná*nepravá

zob. skr. zobacz = sm. [smatří] skr. smotri

zupa sup (lp dop. súpa lub súpu, msc. z v: v súpe lub v supú, lm mjan. supý, dop. supóv) w zupie nie ma mięsa v supú (v súpe) net mjása □ rybny, ogórkowy

zwierzę živótnoe (bier. lp živótnoe, bier. lm živótnych) człowiek oswoił zwierzęta čelovék priručil živótnych

< z części rosyjsko-polskiej >

živótnoe zwierzę plantácii býli uničtoženy chiščnymi živótnymi plantacje zostały zniszczone przez zwierzęta drapieżne ◇ ~yj zwierzęcy im ovladél živótnyj strach opanował go zwierzęcy strach

žir (mian. lm žirý) tłuszcz v bul'one né bylo žiru w rosole nie było tłuszczu □ rýbij

idti (przesz. šěl, šla, im. cz. przesz. šédšij) 1. iść uceníki šli v škólu uczniowie szli do szkoły; dva voénnych súdna idút ko dnu dva okręty wojenne idą na dno; telegrámma idët četýre časá telegram idzie cztery godziny 2. (o pociagu, samochodzie itp.) jechać avtóbus idët tudá dvóe sútok autobus jedzie tam dwie doby 3. płynąć túci idút po nébu chmury płyną po niebie; tok idët s gidrostáncii prąd płynie z elektrowni wodnej; vřémja idët czas płynie 4. lecieć istrebíteli idút nízko nad zemljěj myśliwce lecą nisko nad ziemią 5. odjeżdżać, odchodzić póezd idët v dėsjat' časóv utrá pociąg odjeżdża (odchodzi) o dziesiątej rano 6. ruszać otrjad idët v nastuplénie oddział rusza do natarcia 7. nadchodzić grozá idët burza nadchodzi; idët nóvoe vřémja nadchodzą nowe czasy 8. (o opadach) padać šěl sneg padał śnieg; dožd' idët užé vtorój den' deszcz pada już drugi dzień 9. odbywać się v zále idút vstupitel'nye ékzámény w sali odbywają się egzaminy wstępne 10. (o rozmowie, pertraktacjach itp.; o walce itp.) toczyć się idút peregovóry v Kremlé toczą się rozmowy na Kremlu; idët krovoprolitnyj boj toczy się krwawy bój 11. (o filmie, sztuce itp.) grać (w 3 os. lm lub przesz., z bier.) segódnja idët „Balláda o soldáte” dziś grają „Balladę o żołnierzu”; kážduju nedélju šěl nóvyj fil'm co tydzień grano (grali) nowy film 12. pasować (do) èto tebé ne idët to ci nie pasuje; krásnaja óbuv' ne idët k zelėnym štanám czerwone buty nie pasują do zielonych spodni 13. być do twarzy w èto plát'e ej idët w tej sukience jest jej do twarzy 14. (o zegarze) chodzić časý idút chorošo zegar(ek) chodzi dobrze ◇ ~vperéd (o zegarze) śpieszyć się moi časý šli vperéd mój zegarek śpieszył się; ~ na posádku

podchodzí do lądowania vertolët šel na posádku helikopter podchodzil do lądowania
iždivěnie utrzymanie sostoját' na iždivěnii žený byc na utrzymaniu żony
ižvest' z wapno tjaželó gasít' ižvest' ciężko jest lasować wapno
iždali z daleka posmotrí na kartínu iždali popatrz na obraz z daleka
izorvat' (v z *bier.*) podrzec (na) reběnok izorvál oděžu dziecko podarło ubranie; pis'mó
 izórvano v klóč'ja list. został podarty na strzepy
izotóp izotop polúčen nóvyj izotóp otrzymano nowy izotop
izrazec (*dop. lp izrazcá*) kafel ne chvataet dvuch izrazcív brakuje dwóch kafli
izrazcóvyj kafłowy peč' búdet izrazcóvaja piec będzie kafłowy
inspěktor (*mian. lm inspektorá*) inspektor rozgavór kasálsja nášego inspěktora rozmowa
 dotyczyła naszego inspektora
k (i ko) z *cel.* 1. do bežát' k finišu bieć do mety; doróga k lésu droga do lasu; prikrepít'
 kartínku k stené przymocować obrazek do ściany 2. ku, w stronę, w kierunku grestí k
 prístani wiosłować ku (w stronę, w kierunku) przystani; idtí k ostanóvke iść w stronę
 przystanku 3. pod gid privěl èkskursiju k pámjatniku pilot przyprowadzil wycieczkę pod
 pomnik 4. (*o terminie*) na pridú k devjatí przyjde na dziewiątą; napisát' sočínienie k sredé
 napisać wypracowanie na środę 5. (*o czasie: przed*) koło Kólja búdet k dvenádcati Kola
 będzie koło dwunastej 6. (*o wybrzeżu morza, rzeki itp.*) nad my otrávilis' k mórju
 udaliśmy się nad morze □ gotóvit', dno, žádnyj, interés, nesčást'e, orúžie, privýknuť,
 sožalénie, stremít'sja, sčást'e
k. skr. 1. [kómnnata] pok. (*pokój, numer pokoju*) 2. [kórupus] bl. (*blok*)
kablúk (*dop. lp kabluká*) obcas u neě túfli na vysokich kablukách ma pantofle na vysokich
 obcasach
kolos'ja *zob.* kolos
neiménie:za ~ m z braku osvobožděn za neiménie dokazátel'stv zwolniony z braku dowo-
 dów
nesčást'le nieszczęście v škole proizošlo nescsáte w szkole stało się nieszczęście ◊ **k ~ ju, na ~ e**
 na nieszczęście ona, k nesčást'ju, zaboléla na nieszczęście zachorowała
orúžie broń vojti s orúžiem v rukách wejść z bronią w rękę ◊ **k ~ ju! do broní!** soldáty, k
 orúžiju! żołnierze, do broní!
privlykát' (k z *cel.*) przyzwyczajając się (do) ne nádo privykát nie trzeba się przyzwyczajając;
 neochota privykát k novym uslovijam nie chce się przyzwyczajając do nowych warunków
 ~ ýknuť przyzwyczaić się (do) lev privýk ko mné lew przyzwyczaił się do mnie; privýknuť
 ráno vstavát przyzwyczaić się do wczesnego wstawania
rýbij (z rýb'ja) rybi kuchárka ustranila rýb'ju češuju kucharka usunęła rybią łuskę ◊ ~ žir
 tran rýbij žir možno kupít v aptéke tran možna kupić w aptece
rýbnyj 1. rybny zajti v rýbnyj magazín wejść do sklepu rybnego 2. rybi, ryb rýbnyj zápach
 nevynosim zapach rybi (ryb) jest nieznośny
rybolov 1. wędkarz na reké mnógo rybolovov nad rzeką jest dużo wędkarzy 2. rybak
 rybolóvy iz Slúpska sózdali artél rybacy ze Slúpska utworzyli spółdzielnię
rýbja *zob.* rýbij
sm *skr.* [santimiétr] cm (*centymetr*)
sm. skr. [smatri] *zob.* (*zobacz*)
sožalénie (o z *msc.*) žal (z powodu) my nie ispytáli sožalénija nie odczuliśmy żalu; sožalénie
 o slučivšemsja múčilo menjá žal z powodu tego, co się wydarzyło, męczył mnie ◊ **k ~ ju**

niestety k sožaléniju, on prav niestety on ma racje.

stremit'sja 1. pędzić wremja neumolimo stremitsja vperėd czas pędzi nieublaganie naprzód

2. (z bezok.) starać się diplomaty stremilis' preodolėt' voznikšie trůdności dypломaci starali

się pokonać powstałe trudności 3. (z k z cel.) dążyć do stremit'sja k sláve dążyć do sławy

stremłénie dążenie nam neponjátny ego stremłénija nie rozumiemy jego dążeń; stremłénie žiit

v mire' dążenie do życia w pokoju; stremłénie borót'sja dążenie do walki (do tego, by

walczyć); stremłénie narodov k svobode dążenie ludów do wolności

čėren zob. čėrnyj

čėrnila t. *lm* atrament kupit' krásnye čėrnila kupic' czerwony atrament

čėrnoslív *zbior.* suszone śliwki schodit' za čėrnoslivom pójsć po suszone śliwki

čėrnoslívina suszona śliwka Válja našel na polú pjat' čėrnoslivin Walek znalazł na podłodze

pięć suszonych śliwek

čėrnlyj (*kr.* čėren, čėrná) 1. czarny u nich čėrnye lica maja czarne twarze; pokupát' na čėrnóm

rýnke kupować na czarnym rynku 2. tylny (*o wejściu*) ochranját' čėrnlyj chod strzec tylnego

wejścia ◇ ~ *oe* czerń (*o ubraniu*) žėnsčina v čėrnóm kobieta w czerni; v ~ *oe* na czarno

odėt'sja v čėrnoe ubrać się na czarno; ~ *aja metallúrgija* metalurgia żelaza i stali zabotit'sja

o razvitii čėrnoj metallúrgii troszczyć się o rozwój metalurgii żelaza i stali

Chanoi *m odm.* Hanoi samolėty nad Chanoem samoloty nad Hanoi

К ВОПРОСУ О ПОЛЬСКО-РУССКОМ И РУССКО-ПОЛЬСКОМ УЧЕБНОМ СЛОВАРЕ

Резюме

В статье предпринята попытка представить общую концепцию переводного словаря, адресованного ученику польской десятилетней школы. Учет адресата и его информационных запросов имеет далеко идущие следствия:

1. Приоритетной в словаре является польско-русская часть в силу особого ее назначения в процессе изучения языка: служить средством синтеза русского текста. Его анализ осуществляется с помощью русско-польской части;

2. Синтезирующий и анализирующий характер частей обусловил, в свою очередь, дифференцированную подачу морфолого-акцентуационно-синтаксической информации. Исчерпывающе снабжена ею польско-русская часть, русско-польская же содержит менее полные данные.

ON POLISH-RUSSIAN AND RUSSIAN-POLISH DIDACTIC DICTIONARY

Summary

In the article there is made an attempt to present some general conception of the bilingual dictionary which is addressed to the pupil of the (ten year) secondary school in Poland. The fact that the addressee and its information needs are taken into consideration entails the following consequences:

1. The Polish-Russian part is priority in the dictionary because of its special purpose in the process of learning language: to be used for the synthesis of Russian texts. The analysis can be achieved by employing the Russian-Polish part;

2. The synthesising and analysing character of the parts determines the differential presentation of morfological, accentual and syntactic information in each of them. The most exhaustive we can find it in the Polish-Russian part, less complete it is in the Russian-Polish part.